Ars heraldica . Heraldica lui Pápai Páriz Ferenc[1]

WEISZ SZIDÓNIA
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract

Ars Heraldica . Ferenc Pápai Páriz' Book on Heraldry

Even though bearing a coat of arms was a frequent habit in Hungary from the XVth century onwards, the first book of a Hungarian author dealing with heraldry was published only in 1695. Printed in Kolozsvár, by Miklós Misztótfalusi Kis, Ferenc Pápai Páriz's ***Ars heraldica*** *was one of the notable examples for the new heraldic approach current in the XVIIth century. Though written in Latin, it is considered to be the first Hungarian book of heraldry.*

The work is divided into 16 chapters, out of which only three deal explicitly with coats of arms. The other chapters introduce topics of politology, archontology, genealogy and other auxiliary sciences of history. The heraldic part is well-documented and offers a significant amount of information to the reader.

The aim of Pápai Páriz was to provide the nobility of Hungary and Transylvania with a handbook that could improve their knowledge in questions connected to offices, dignities, kingship and other characteristics accompanying the noble status.

Keywords: *heraldry, Ferenc Pápai Páriz, coat of arms, nobility, Transylvania.*

Folosirea unei steme de concesiune se răspândeşte în Ungaria încă din secolul al XV-lea, iar donaţiile de acest gen sunt frecvente şi în secolele următoare. În ciuda acestui fapt, trec aproape trei sute de ani până când un autor maghiar întocmeşte un tratat despre teoria şi bazele heraldicii. În 1695, la Cluj, în tipografia lui Misztótfalusi Kis Miklós, a fost publicată

[1] Varianta în limba maghiară a acestui studiu: Weisz Szidónia, ***Ars Heraldica. Pápai Páriz Ferenc címertana***, în ***Könyvek által a világ... Tanulmányok Deé Nagy Anikó tiszteletére***. (În curs de apariţie)

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

opera lui Pápai Páriz Ferenc, scrisă în limba latină, considerată a fi prima lucrare de heraldică maghiară. Titlul complet este ***Ars heraldica. Seu Consuetudinum Heraldica rum, quarum crebrior passim & usus, & in Historiis, praecipue Europaeis mentio, Synopsis. Collecta, & in hunc pugillum, in gratiam inprimis Nobilitatis Transylvanicae contracta***. Scopul studiului de faţă este de a prezenta această lucrare de heraldică, analiza bazându-se pe exemplarul aflat în posesia Bibliotecii Teleki-Bolyai din Târgu-Mureş.[2]

Pápai Páriz Ferenc[3] s-a născut la Dej la pe 10 mai 1649. Îşi începe studiile în şcolile cele mai renumite din regiune (Târgu-Mureş, Aiud), iar între 1672-1673 învaţă în Germania şi Elveţia, unde obţine doctoratul în filosofie şi medicină. În 1675 se întoarce în Transilvania şi devine profesor la colegiul din Aiud pentru următorii patruzeci de ani. Pe lângă această funcţie, lucrează ca medic la curtea princiară. Interesul său ştiinţific -

[2] Biblioteca Teleki-Bolyai a deţinut iniţial două exemplare din prima heraldică maghiară. Volumul din fondul Teleki a fost confiscat şi transferat la Bucureşti, pe 22 decembrie 1970, pentru a îmbogăţi fondul de carte veche al Muzeului de Istorie. Deé Nagy Anikó, ***A marosvásárhelyi Teleki Téka a második világháború után*** [Biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu-Mureş după al doilea război mondial], în idem, ***Gondolatok a marosvásárhelyi Teleki Tékából*** [Cugetări din biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu-Mureş], Csíkszereda, Pallas - Akadémia kiadó, 2007, p. 78-79. Exemplarul studiat are formatul 12° şi 206 pagini, fiind inventariat în fondul Colegiului Reformat. Primul său posesor cunoscut a fost Baczoni István, el trecându-şi numele pe pagina de titlu, pe 16 decembrie 1716. Probabil că cele două litere B, respectiv numele Baczoni scris de două ori, sunt rezultatul probei sale de condei. În 1744, un anumit Toldi Miklós din Aiud semnează cartea (*Nicolai Tholdi, Nenyedini 1744*), iar patruzeci de ani mai târziu, volumul se găseşte deja în colecţia Colegiului Reformat, fiind inventariat de bibliotecarul Nagy István, în 1784. (*Liber Biblioth. Coll. Reform. Mvásárhelyensis Aõ 1784. Biblioth. Steph. Nagy mpria*).

[3] Despre viaţa şi activitatea ştiinţifică a lui Pápai Páriz Ferenc, vezi ***Pápai Páriz Ferenc. Békességet magamnak, másoknak*** [Pápai Páriz Ferenc. Pace mie, pace celorlalţi], editor Nagy Géza, Bukarest, Kriterion kiadó, 1977, (în continuare ***Békességet magamnak, másoknak***), respectiv Dézsi Lajos, ***Pápai Páriz Ferenc 1649-1716***. http://mek.oszk.hu/05600/05604/html/ (în continuare Dézsi, ***Pápai Páriz***).

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

conform spiritului epocii - se întinde pe o arie vastă. Autor al mai multor volume, în special în domeniul medicinii, filologiei şi teologiei, el este interesat şi de diverse subiecte legate de spiritul uman. Operele sale cele mai semnificative sunt ***Dictionarium Latino-Hungaricum***,[4] respectiv ***Pax Corporis***,[5] prima carte de medicină în limba maghiară. Datorită interesului său în ştiinţa istoriei, activitatea lui Pápai Páriz este semnificativă şi în domeniul istoriei bisericii protestante şi heraldică, fiind primul autor maghiar care publică lucrări în aceste domenii.

Spre deosebire de celelalte cărţi ale lui Pápai Páriz,[6] ***Ars heraldica*** a fost editată numai o singură dată, numărul exact al exemplarelor păstrate nefiind cunoscut la ora actuală.[7] Cheltuielile tipografice au fost suportate de către baronul Apor István,[8] vistiernicul Transilvaniei; de aceea, Pápai Páriz îi dedică opera. Se presupune că autorul intră în contact cu Apor la curtea princiară, ca urmare a activităţii sale de medic.

Din punct de vedere heraldic, perioada apariţiei cărţii (sfârşitul secolului al XVII-lea - începutul secolului al XVIII-lea) reprezintă deja epoca decăderii, deoarece blazoanele îşi pierd funcţionalitatea, păstrând numai valoare decorativă. Folosirea unui blazon de asumpţie este din ce în ce mai rară, dreptul de a emite un armorial revenind domnitorului.[9] Odată cu consolidarea domniei Habsburgice se răspândeşte un nou model

---

[4] Pápai Páriz Ferenc, ***Dictionarium Latino-Hungaricum***, Leutschoviae, 1708.

[5] Idem, ***Pax Corporis, Az az: Az emberi Testnek belső Nyavalyáinak Okairól, Fészkeiről s' azoknak Orvoslásának módgyáról való Tracta***, Kolosvár, 1690.

[6] ***Pax Corporis*** a avut 11 ediţii, iar ***Dicţionarul Latin-Maghiar***, şapte.

[7] Seria ***RMK*** (***Régi Magyar Könyvtár***) enumeră 16 exemplare. ***Régi Magyar Könyvtár*** [Biblioteca veche maghiară], vol. II, 1797, editor Szabó Károly, Budapest, MTA, 1885.

[8] Apor István a fost jude regal suprem al scaunelor Csík, Gyergyó şi Kászon, consilier gubernial, vistiernic, om influent la curtea principelui Apafi. În 1693, dobândeşte rangul de baron, iar în 1696, pe cel de conte. Vezi Nagy Iván, ***Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal*** [Familii din Ungaria cu steme şi genealogii], vol. I, Pest, 1857, 56 p.

[9] Csoma József, ***A magyar heraldika korszakai*** [Epocile heraldicii maghiare], Máriabesenyő-Gödöllő, Attraktor kiadó, 2008, 105 p.

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

de blazon pe teritoriul Ungariei; un blazon de tip baroc, ornamentat peste măsură, care nu respecta regulile heraldicii.[10]

Ars heraldica în literatura de specialitate

Începuturilor literaturii de specialitate a heraldicii (secolele XIV-XVII) le era caracteristică o viziune predominant astrologică şi alegorică. Prima lucrare de heraldică a fost scrisă de juristul italian Bartolus de Sassoferrato[11] (1314-1357) şi se intitulează ***Tractatus de Insigniis et Armis***, operă care se ocupă în principal de aspectele legale ale heraldicii. Printre celelalte opere semnificative se pot aminti lucrările lui Jean Courtois (***Le blason des Couleurs***, 1414), Clément Prinseault (***Traité du blason***, 1465), respectiv Bartholomeus Cassaneus (***Catalogus gloriae mundi***, 1529).[12] Secolele XVII-XVIII deja abundă în lucrări care discută subiecte heraldice, conform unui sistem bine definit. Silvester Petra Sancta (***De Symbolis heroicis***, 1634) este primul autor care dezvoltă un sistem nou, folosit la analizarea blazoanelor, şi acordă importanţă deosebită izvoarelor istorice.

La alcătuirea cărţii sale, Pápai Páriz foloseşte mai multe surse. Prin trimiterile bibliografice frecvente, el dă dovadă de cunoştinţe solide de teologie, istorie şi etnografie. Se inspiră, în principal, din enciclopedia lui Hoffman[13] şi din lucrările lui Spener.[14] Influenţat de aceştia, îşi redactează lucrarea conform regulilor heraldicii axiomatice.[15]

---

[10] Nyulászíné-Straub Éva, ***Öt évszázad címerei*** [Blazoanele a cinci secole], Szekszárd, Babits kiadó, 1999, 16 p.

[11] http://www.heraldica.org/topics/bartolo.htm

[12] Bárczay Oszkár, ***A heraldika kézikönyve*** [Manual de heraldică], Budapest, MTA, 1897, 488 p. În continuare, Bárczay, ***A heraldika kézikönyve***...

[13] Johann Jacob Hoffmann, ***Lexikon universale historico-, geografico-, chronologico-, ... philologicum***, Basileae, 1677 (două volume).

[14] Philipp Jacob Spener, (1635-1705) teolog german, cel mai mare specialist al heraldicii din secolul al XVII-lea. Dezvoltă un sistem ştiinţific de descriere a blazoanelor; este fondatorul heraldicii ştiinţifice. Operele sale principale sunt ***Historia insignium illustirum*** (Frankfurt, 1680) şi ***Insignium theoria*** (Frankfurt, 1690). Bárczay, ***A heraldika kézikönyve***, p. 495-498.

[15] Heraldica axiomatică foloseşte un sistem strict şi punctual în descrierea obiectului studiului, în cazul de faţă, a blazonului.

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

În pofida caracterului bine documentat, volumul ***Ars heraldica*** nu stârneşte interesul publicului maghiar pentru ştiinţa şi literatura heraldică. Din secolul următor (al XVIII-lea), numai doi savanţi editează cărţi în domeniu. Martin Schmeizel - autor german născut în Ungaria - publică două lucrări care se leagă de heraldică, ***Dissertatio de natura et indole Artis Heraldica e Rectore magnificentissimo, serenissimo Principe ac domino domino Guilielmo Henrico etc.***, publicată la Jena, în 1722, respectiv ***Einleitung zur Wappen-Lehr***, tipărită tot la Jena, un an mai târziu.[16] În 1766, la Viena este publicată cartea lui Palma Károly Ferenc,[17] întitulată ***Heraldica e Regni Hungariae Specimen***. Primul text scris în limba maghiară se leagă de numele lui István Nyíry, care publică câteva pagini de literatură heraldică în volumul al doilea al cărţii ***A tudományok öszvessége*** [Totalitatea ştiinţelor] (1823-1831).[18]

Structura cărţii

Enciclopedismul caracteristic epocii se manifestă nu numai în activitatea lui Pápai Páriz Ferenc, ci şi în tematica variată cuprinsă în volum. ***Ars heraldica*** se compune din 16 capitole,[19] din care - în pofida aşteptărilor sugerate de titlu - numai trei discută probleme legate de heraldică sau blazoane. Dedică câte un capitol privilegiilor regale (***De Majestate***), demnităţilor (***De Dignitatibus***), familiilor (***De Familiis***), numelor (***De Nominibus***). Alte capitole pun în discuţie titluri (***De Titulis***), moduri de adresare (***De Reverentiis***), ranguri (***De Praecedentiis),*** caracteristici fizice moştenite (***De Inhaerentibus Corpori***), veşminte (***De Vestibus***), coroane (***De Coronis***), inele (***De Annulis***), ornamente şi bijuterii (***De Pensilibus Instrumentis*** şi ***De Manualibus Ornamentis***), blazoane (***De Insignibus***, cu cinci subcapitole), principalele simboluri

[16] Bárczay, ***A heraldika kézikönyve***..., p. 507.

[17] Palma Károly Ferenc (1735-1787), episcop, capelan regal, profesor la Theresianum din Viena, s-a ocupat şi de istoriografie. ***Új magyar irodalmi lexikon***, P - Zs [Noua enciclopedie literară maghiară, P - Zs], editor Péter László, Budapest, Akadémiai kiadó, 2000.

[18] Bárczay, ***A heraldika kézikönyve***..., p. 507.

[19] Cuprinsul enumeră numai 15 capitole, ultima parte - care discută despre modul de întrebuinţare a blazoanelor - nefiind menţionată.

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

heraldice (***De Praecipius Insignium Exemplis***), respectiv modul de folosire a blazoanelor (***De Vario Insignium Usu***).

La prima vedere, cititorul are impresia că majoritatea temelor enumerate nu au legătură directă cu heraldica , fiind mai degrabă subiecte de politologie, arhondologie, genealogie şi de alte ştiinţe auxiliare ale istoriei. În epoca lui Pápai Páriz însă, limitele heraldicii nu au fost delimitate încă;[20] totodată, titlurile, legăturile de familie, bijuteriile şi costumele sunt ornamente care îi împodobesc pe purtătorii lor, respectiv pe clasa nobiliară, cel puţin în acelaşi mod ca şi blazonul. Având în vedere aceste constatări, respectiv scopul autorului, este de înţeles asocierea temelor cuprinse în volum.

Cartea începe cu dedicaţia, unde profesorul defineşte scopul lucrării sale. Cu ajutorul unei serii semnificative de date (subiecte juridice, tradiţii, mod de viaţă etc.), doreşte să informeze nobilimea transilvăneană despre obiceiurile „vestulului civilizat." O altă intenţie al lui Pápai Páriz era de a satisface interesul stârnit de ***Diploma Leopoldină*** faţă de instituţiile şi obiceiurile din Austria.[21] Cartea îi este dedicată lui Apor István, sperând că prin ajutorul acestuia, opera va ajunge şi la ceilalţi membrii ai nobilimii, şi astfel simbolurile caselor nobiliare transilvănene se vor trezi din liniştea de dinainte, pentru a răspândi faptele măreţe ale strămoşilor.[22]

Primul capitol începe cu definirea termenului de *majestas*. Domnitorul, reprezentând puterea absolută în societatea feudală, dispune de diverse regalii (drepturi ale suveranului). În această parte se găseşte prima referire la Transilvania, deoarece autorul aminteşte că, în unele state (printre care şi în Transilvania), regaliile sunt acordate unei singure persoane, însă cu condiţia respectării legilor fundamentale ale ţării.[23] Un asemenea privilegiu al suveranului („*al împăratului roman*") este dreptul de

[20] Dézsi, ***Pápai Páriz***, http://mek.oszk.hu/05600/05604/html/

[21] ***Ibidem***.

[22] *Nè posthac pictae Illustrium Domorum Transilvanicarum Tabulae mutæ ampliùs sed loquaces enarrent merita Majorum*, în ***Ars Heraldica***, [p. 9]

[23] ***Diploma Leopoldină*** a menţinut toate legile Transilvaniei, în afara aşa-numitului *jus resistendi*.

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

a numi regi, principi, conţi, baroni şi nobili.[24] În acest capitol nu se menţionează acest fapt, dar dreptul de a emite un blazon, care - pe lângă acordarea titlului de nobil şi a altor ranguri - juca un rol important în politica socială a dinastiei Habsburg, este totodată un asemenea privilegiu regal.

Despre diversele demnităţi laice şi religioase scrie destul de detaliat, menţionându-le în ordinea importanţei lor, subliniind caracteristicile specifice anumitor regiuni.

Următoarele capitole pun în discuţie diferite probleme legate de genealogie şi arhondologie. Subiectele de genealogie (familii, nume, caracteristici fizice moştenite) sunt tratate detaliat; autorul descrie aspectele legale ale descendenţei, gradele de rudenie, tradiţiile diferitelor epoci şi regiuni legate de nume, respectiv caracteristicile fizice tipice locuitorilor anumitor regiuni. În capitolul despre nume găsim o altă referire la obiceiuri, autorul subliniind faptul că menţionarea prenumelui în faţa numelui este o particularitate maghiară. În sfera arhondolgiei se încadrează următoarele subiecte: titluri, moduri de adresare şi ranguri. Pe când numele se foloseau la deosebirea individului, titlurile şi rangurile aveau rolul de a-i diferenţia pe nobili şi demnitari.[25]

Diversele ornamente care îi împodobesc pe nobili (veşminte, coroane, inele, bijuterii şi arme) sunt descrise în cinci capitole. Partea despre costume are mai degrabă caracter informativ, deoarece e puţin probabil că Pápai Páriz dorea să ofere ca model de urmat nobilimii din Transilvania nuditatea tradiţională din Etiopia. Adună o cantitate semnificativă de informaţie etnografică despre majoritatea regiunilor lumii cunoscute în aceea vreme. Scriind despre coroane şi inele, evidenţiind exemplele cele mai cunoscute (printre care şi coroana lui Sf. Ştefan, rege al Ungariei), el şi încearcă prezentarea dezvoltării formei acestor obiecte. Sunt înşiruite o serie întreagă de lanţuri, cruci, săbii, sceptre şi alte însemne ale puterii, cu scopul de a-şi informa conaţionalii despre diferitele simboluri folosite în toată Europa.

---

[24] *Sic Imperator Romanus habet jus creandi Reges Principes, Comites, Barones, Nobiles,* în ***Ars Heraldica***, p. 3.

[25] Deák Farkas, ***Az első magyar címertan*** [Prima heraldică maghiară], în ***Turul***, nr. 3, 1883, p. 107. În continuare, Deák, ***Magyar címertan***....

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

Ultimele trei capitole discută despre blazoane, despre părţile componente, respectiv modurile de reprezentare şi de folosire ale acestora. Aceste capitole deja se leagă de arta şi ştiinţa heraldicii menţionate în titlu.

Simbolul heraldic se compune din mai multe părţi: scutul, coiful, lambrechinii şi figurile heraldice. Partea cea mai importantă a blazonului este scutul; Pápai Páriz însuşi este de acord cu această idee, de aceea începe descrierea blazoanelor cu prezentarea acestui component. Conformându-se teoriei vremii,[26] potrivit căreia blazoanele au origini[27] biblice, discută despre diversele tipuri de scuturi la modă pe parcursul secolelor, respectiv despre partiţiunile şi compoziţia lor.

Următoarea componentă a blazonului - în ordinea importanţei - este coiful (*galea*). Simbolul vitejiei militare, devine parte a blazonului din secolul al XIV-lea, la începutul numai nobilii având dreptul de a-şi decora stemele cu asemenea podoabe.[28] Ne este oferită o imagine despre dezvoltarea istorică şi rolul coifului, respectiv despre modelele deschise şi închise folosite în vremea lui Pápai Páriz. Creştetul *(crista*) este menţionat numai ca parte auxiliară a coifului.

Lambrechinele îşi au originea în bucăţile de textile purtate sub coif, cu care cavalerii încercau să amortizeze şocul cauzat de loviturile primite[29] sau să încălzească coiful. Fiind parte auxiliară a coifului, odată cu acesta, şi lambrechinele devin componente ale blazonului. Privilegiul de a purta

[26] Potrivit concepţiei secolului al XVII-lea, patriarhul Iacob a fost cel care a inventat stemele, el fiind primul care - pentru a putea fi deosebite - a decorat casele copiiilor lui cu astfel de decoraţii. Deák, ***Magyar címertan***..., p. 109.

[27] Originea stemelor, respectiv perioada începerii folosirii lor, sunt subiecte controversate printre heraldici. Anumiţi specialişti sunt de părere că scuturile medievale se înrudesc cu cele reprezentate pe vasele antice sau cu anumite simboluri militare. Alţii cred că obiceiul folosirii unui blazon provine din epoca cruciadelor, preluat de la musulmani. Potrivit cercetărilor recente, răspândirea stemelor are origini militare, astfel fiind posibilă identificarea cavalerilor pe câmpul de luptă de către companionii lor. Fox-Davies, Arthur Charles, ***Complete Guide to Heraldry***, Ware, Wordsworth Editions, 1993, p. 1-2; Berténi Iván, ***Új magyar címertan***, Budapest, Editura Maecenas, 1993, p. 11-12.

[28] Bárczay, ***op. cit***., p. 178.

[29] Marcel Sturdza-Săuceşti, ***Heraldica. Tratat tehnic***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1974, p. 113.

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

lambrechine sfâşiate - ca şi dreptul de a reprezenta coifuri deschise pe blazon - îi revenea numai vechii nobilimii, noua nobilime avea dreptul la stofe întregi sau panglici.

Smalţurile heraldice puteau fi de două feluri, potrivit savantului din Aiud: culori şi metale (aur şi argint), blănurile nefiind menţionate.[30] Tot în acest capitol subliniază şi regula de bază a heraldicii, potrivit căreia este interzisă punerea unei culori peste o altă culoare, respectiv a unui metal peste un alt metal.[31] Tot în legătură cu acest subiect, prezintă semnificaţia simbolică atribuită fiecăruia, dar atenţia sa se extinde şi asupra anumitor probleme practice, cum ar fi, de exemplu, prezentarea semnelor convenţionale folosite pentru reprezentarea smalţurilor. Simbolismul legat de culori nu avea importanţă numai în heraldică, deoarece autorul descrie, totodată, câteva curiozităţi bibliofile legate de cromatică. În biblioteca regală din Berlin, copertele cărţilor erau colorate în funcţie de tema lor; de exemplu, cărţile de teologie aveau coperte albastre, această culoare fiind simbolul cerului; lucrările de jurisprudenţă - cu roşu, care era simbolul judecăţii şi puterii executive; medicina cu verde, pentru că medicamentele erau confecţionate din plante, politologia cu purpură (aluzie la mantia împăratului), iar matematica cu auriu, sugerând legătura cu strălucirea aurie a stelelor şi a instrumentelor matematico-astronomice.[32]

Diversele imagini care apar pe blazoane se numesc figuri heraldice. Orice imagine ce putea fi pictată avea şansa de a deveni figură heraldică. Găsim exemple pentru cele mai renumite steme europene, cum ar fi acvila bicefală a Imperiului romano-german sau crinul Angevin, dar sunt prezentate totodată şi blazoanele familiilor transilvănene mai importante

[30] Această omitere poate fi explicată prin faptul că blănurile nu erau tipice pentru blazoanele maghiare. ***Ibidem***, p. 58.

[31] *Color colori non potest superstrui; nec metallô debet induci metallum: quae perpetua est regula Heraldicorum*, în ***Ars Heraldica***, p. 168.

[32] *Theologorum Libri Cæruleô notati omnes, utpote quorum est cœlestia meditari; Jurisconsultorum, cum circa sangvinem versentur, Rubrô insignes; Medici, cùm maximam remediorum partem hauserint ex herbis, Viridi; politicorum Librorum classis ornata Purpureô; Mathematicorum Flavô, ad aurea sydera & varia orichalcea instrumenta notanda*, în ***Ars Heraldica***, p. 171.

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)

(Apafi, Rákóczi, Bethlen şi Báthori).[33] Blazonul Ungariei este descris la rândul lui, autorul încercând să ofere o explicaţie pentru figurile heraldice de pe acesta.[34]

Ultimul capitol descrie diversele moduri de întrebuinţare a blazoanelor.

Pe lângă cantitatea de informaţie adunată, ***Ars heraldica*** prezintă totodată anumite lipsuri. Din opera lui Spener - izvorul său principal - se inspiră numai pe plan profesional, în structura volumului mai puţin. Nu alcătuieşte un indice de loc şi de nume, ceea ce ar facilita găsirea informaţiei; textul nu este însoţit de ilustraţii, astfel - în afara celor câteva blazoane descrise - nu ştim care dintre blazoanele transilvănene i-au fost cunoscute. Titlul cărţii nu este în armonie totală cu cuprinsul, deoarece predomină subiecte care nu se leagă în mod strict de heraldică.

În pofida lipsurilor, importanţa lucrării, din punctul de vedere al istoriei ştiinţelor, este incontestabilă. Importanţa sa se datorează, pe o parte, faptului că este prima lucrare de heraldică a unui autor maghiar, iar, pe de altă parte, folosind izvoarele cele mai semnificative ale epocii, reuşeşte să ofere un orizont ştiinţific de urmat heraldicilor secolelor următoare. Pápai Páriz Ferenc nu alcătuieşte un manual de heraldică în sensul strict al cuvântului, mai degrabă prezintă publicului transilvănean o lucrare cu caracter general, cu care doreşte să ridice nobilimea locală la nivelul de cultură a companionilor lor din Europa de Vest.

[33] *Ita collocatos videmus Palmites Apafiorum, Rotam Rakocziorum, Grues Bethleniorum, Ungves Bathoreorum, inclitorum Transilvaniae Principum*, în ***Ars Heraldica,*** p. 175-176.

[34] Cele patru brâuri sunt prezentate ca fiind simbolurile râurilor Tisa, Dunăre, Drava şi Sava.

BDD-A19415 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:27 UTC)